

## מסכת עבודה זרה דף ז'

רב יוסף ישב אחורי רבי אבא שישב לפני רב הונא ואמר, הלכה כרבי יהושע בן קרחה, שמלוה בשטר לא גובים אבל מלוה בעל פה גובים. והלכה כרבי יהודה במה שאמר במשנה, הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום, רבי מאיר אומר, נותן לו דמי צמרו שכיון ושינה נקרא גזלן וקנה בשינוי מעשה<sup>30</sup>. ורבי יהודה אומר, הרי בשינויו הוא מרויח, ולכן דינו שידו תהיה על התחתונה. אם השבח שהשביח הצמר יתר על ההוצאה שהוציא הצבע, נותן לו בעל הצמר את דמי הוצאתו שהיא הצבע העצים ושכר פעולה כשכיר יום<sup>31</sup>. ואם ההוצאה שהצבע הוציא גדולה מהשבח, נותן לו רק את השבח.

כל המשנה ידו על התחתונה ואמר רב יוסף, מובן שהיה צריך לומר שהלכה כרבי יהושע בן קרחה, כדי שלא נאמר יחיד ורבים הלכה כרבים. אולם מה הטעם שהוצרך לומר שהלכה כרבי יהודה, שהרי במקום שיש מחלוקת ואחר כך סתמה המשנה בסתם כאחד הצדדים הלכה כאותו תנא<sup>32</sup>. וכן כאן אחרי שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בבבא קמא, סתם התנא בבבא מציעא כרבי יהודה, ששינוי, כל המשנה ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה? עונה הגמרא, שרב הונא סובר ש'אין סדר למשנה', ויתכן לומר שהמשנה השניה נשנתה קודם ואחר כך המחלוקת, ולכן הוצרך לומר שהלכה כרבי יהודה.

מתי אומרים מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם משנה שואלת הגמרא, אם כן הכלל ש'מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם', אינה לפי מי שסובר ש'אין סדר למשנה'? עונה הגמרא, שמה שרב הונא אמר 'אין סדר למשנה' זה בין שתי מסכתות, אבל בתוך אותה מסכת אומרים שיש סדר למשנה. ורב יוסף יאמר, שכל שלש ה'בבות' שבסדר נזיקים נחשבות למסכת אחת, ובהם אומרים שיש סדר למשנה. עוד אומרת הגמרא תירוץ אחר, שגם אם נאמר שאף רב יוסף סובר ש'אין סדר למשנה', מכל מקום הטעם שהחזיר את פניו שלא היה לרב הונא לומר שהלכה כרב יהודה, שהרי הדבר נשנה כהלכה פסוקה. שבאותה המשנה שבפרק השוכר לא היה למשנה לכתוב 'כל המשנה ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה', ומכך שכן כתבה משמע שכך נפסקה ההלכה.

תנו רבנן, לא יאמר אדם לחבירו בשבת 'האם תעמוד לעשות במלאכתי לערב?'. רבי יהושע בן קרחה אומר, יכול לומר כן. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הלכה כרבי יהושע בן קרחה.

30 כדמפרש בב"ק ב'הגזול עצים', ונוטל הצמר לעצמו אע"פ שהוא מעולה עכשיו בדמים. רש"י.

31 ולא שכר שלם כמו שהתנה עמו. רש"י.

32 כיון שסתם אחר המחלוקת, מכאן נשמע שחכמים הכריעו בטעמו כשיטתו. רש"י.

הכרעה במחלוקת בין שני תנו רבנן, מי ששאל חכם וטימא, לא ילך וישאל לחכם  
ויטהר. ואם שאל את החכם ואסר, לא ישאל לחכם

ויתיר. היו שם שני חכמים אחד טימא ואחד טיהר, אחד אסר ואחד התיר, אם  
היה אחד מהם גדול מחבירו בחכמה ובמנין הולכים אחר דעתו. ואם אין אחד מהם  
חכם מחברו, הלך אחר המחמיר. רבי יהושע בן קרחה אומר, בשל תורה הלך אחר  
המחמיר, בשל סופרים הלך אחר המיקל. אמר רב יוסף, הלכה כרבי יהושע בן  
קרחה.

תנו רבנן, כל הגזלנים ועמי הארץ שחזרו בהם, לעולם אין מקבלים אותם  
כחברים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אם חזרו בהם בסתר אין מקבלים  
אותם לסמוך עליהם, ואם חזרו בהם בפרהסיא מקבלים אותם. ויש אומרים, עשו  
עבירות שעברו עד הנה בסתר מקבלים אותם, אך אם עשו בפרהסיא כיון שפקרו  
כל כך, אין מקבלים אותם לשוב בתשובה שלימה. רבי שמעון ורבי יהושע בן  
קרחה אומרים, בין כך ובין כך מקבלין, שנאמר: "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים", ומשמעות  
המילה "שׁוֹבְבִים" הוא לשון מרד וגאווה. אמר רבי יצחק איש כפר עכו בשם רבי  
יוחנן, הלכה כאותו הזוג.

#### משנה

רבי ישמעאל אומר, שלשה לפנייהם ושלשה לאחרייהם אסור. וחכמים אומרים,  
לפני אידיהן אסור, לאחר אידיהן מותר.

#### גמרא

אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל, לפי שיטת רבי ישמעאל כיון שעובדי  
כוכבים יש להם יום אידם ביום ראשון, אין אפשרות לשאת ולתת עימם לעולם.  
שואלת הגמרא, מה חידשו חכמים במשנה הרי זה שיטת רבי ישמעאל? ומביאה  
הגמרא ארבע אופנים להעמיד את מחלוקתם. 1. ההבדל ביניהם להלכה האם יום  
אידם כלול בשלשת הימים או לא. שלתנא קמא שלשת הימים הוא ללא יום אידם,  
כפי שהוכיחה הגמרא לעיל<sup>33</sup>. ולחכמים, שלש הימים כולל את יום אידם. 2. או  
שההבדל ביניהם במי שעבר ונשא ונתן עמם, לתנא קמא מותר, ולחכמים אסור  
שהרי אמרו בסתם אסור ומשמע אף בדיעבד. 3. או שנאמר שהם חולקים במה  
שאמר שמואל, בגולה שאין העובדי כוכבים הדוקים כל כך בעבודת כוכבים וכן  
אנו מפחדים מהם, אין אסור אלא יום אידם. תנא קמא סובר כשמואל, וחכמים  
חולקים ואוסרים כל שלשת ימים. 4. או שנחלקו במה ששנינו, נחום המדי אומר,  
אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן. תנא קמא חולק עליו ואוסר שלשה ימים,  
וחכמים שאמרו סתם 'אסור' סוברים כמותו.

ומביאה הגמרא את גוף הברייתא, נחום המדי אומר, אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן. אמרו לו, אין לומר כך, שאין מי שסובר כך. שואלת הגמרא, והרי חכמים של משנתנו סוברים כמותו? עונה הגמרא, חכמים של משנתנו הוא נחום המדי בעצמו.

ומביאה הגמרא ברייתא אחרת, נחום המדי אומר, מוכרים לעובדי כוכבים סוס זכר וזקן במלחמה, שלא אסרו למכור להם בהמה גסה אלא משום שאלה או שכירות, ובדבר שאינו שכיח לכך, לא גזרו. אמרו לו, אין לומר כדבר הזה שאין מי שסובר כן. שואלת הגמרא, והרי מצינו תנא שסובר כמוהו ששנינו, גזרו חכמים שלא למכור בהמה גסה לגוי, שמא יבוא להשאיל או להשכיר לו, וכשישתמש בשבת יעבור היהודי על שביתת בהמתו בשבת. וכן בתירא מתיר בסוס, לפי שמלאכתו לרכיבת אדם ואין בדבר איסור מהתורה בשבת, שהחי נושא את עצמו? עונה הגמרא, בן בתירא לא חילק בין זכרים לנקבות ובין זקן לבחור, ונחום המדי כן חילק, משמע שסובר כחכמים שסוס עומד למלחמה ונקרא בכלל כלי זין, ולכן אין לסבור את החילוק הזה.

תבלין 'שבת' עוד מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, נחום המדי אומר, תבלין הנקרא 'שבת', כיון שרגילים לאוכלו בין כשהוא זרע או כשהוא ירק או זירין, מותר לעשרו איך שהוא שנחשב לגמר פרי. אמרו לו, נשתקע הדבר ולא נאמר. שואלת הגמרא, והרי רבי אליעזר סובר כך שאמר במשנה, השבת מתעשרת זרע וירק וזירין? עונה הגמרא, שם מדובר ב'שבת' שגדל בגנה, וראוי לאכול זרע וירק וזירין. אבל זה שגדל בשדות, אינו נאכל ירק אלא זרע כעין חרדל, ולכן אין לעשרו אלא זרע.

אמר רב אחא בר מניומי לאביי, חכם גדול בא ממקומנו, ממדי. שכל דבר שאומר אמרו לו חכמים 'נשתקע הדבר ולא נאמר'. אמר, יש דבר אחד שאומרים כמוהו, ששנינו בברייתא, נחום המדי אומר, מאריך אדם לשאול את צרכיו בשומע תפלה.

ישאל צרכיו קודם התפילה אמר לו, גם דבר זה לא הוא אמר אלא שתלה דבריו בשם גדולים, ששנינו בברייתא, רבי אליעזר אומר, שואל

אדם צרכיו ואחר כך יתפלל שמונה עשרה, שנאמר: "תִּפְלֶה לְעַנִּי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּץ שִׁיחוֹ", קודם ישפוך על כאב נפשו ודאגת לבו, ואחר כך יתפלל שמונה עשרה. ו'שיחה' נקראת בפסוק בלשון תפלה. רבי יהושע אומר, יתפלל ואחר כך ישאל צרכיו, שנאמר: "אֶשְׁפָּץ לִפְנֵי שִׁיחִי צָרְתִּי לִפְנֵי אֱלֹהִים". ורבי אליעזר מבאר את

הפסוק הזה, שאשפוך לפניו שיחי, בזמן שצרתי לפניו אגיד. ורבי יהושע מבאר את הפסוק של רבי אליעזר, מתי תפלה לעני, בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו בתפילת שמונה עשרה.

שואלת הגמרא, כיון שהפסוק אינו מדויק כשניהם, במה נחלקו? עונה הגמרא, שזה כפי שדרש רבי שמלאי, לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה בשלש ברכות ראשונות<sup>34</sup>, ואחר כך יתפלל. והדבר נלמד ממה שנאמר במשה: "ה' אלוקים אֱתָהּ תַחֲלוּתָ לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ וְגו'", ואחר כך נאמר "אֶעֱבֹרָה בָּא וְאֶרְאֶה אֶת הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה וְגו'". רבי יהושע סבר שלומדים ממשה להסדיר שבח תחלה ולכן יתפלל י"ח תחלה, ואחר כך ישאל צרכיו. ורבי אליעזר סבר, שאין ללמוד ממשה, שמשום גדולת מעשיו וחכמתו הרבה, לכן נאה לו לשבח ולהעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים, ואחר כך לשאול צרכיו. אבל איש אחר יכול להראות כיוהרא.

---

34 אבות גבורות וקדושת השם, שאין בהן תפלה אלא שבח. רש"י.